

РЕЦЕНЗІЯ

**на освітньо-наукову програму «Освітні, педагогічні науки»
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
за спеціальністю А1 Освітні науки**

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Представлена на рецензування освітньо-наукова програма «Освітні, педагогічні науки» за спеціальністю А1 Освітні науки галузі знань А Освіта третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, редакція 2025 року, розроблена в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова під керівництвом гаранта, доктора педагогічних наук, професора Олени Валеріївни Матвієнко. Програма орієнтує підготовку докторів філософії на поєднання наукового дослідження, інноваційної діяльності та викладання, що відповідає потребі в дослідниках, здатних осмислювати сучасні освітні процеси й обґрунтовувати шляхи їх удосконалення.

Концептуально значущою є увага розробників до міждисциплінарної підготовки, стійкості освітніх систем, рівного доступу до якісної освіти та принципів сталого розвитку. Визначені в програмі компетентнісний, діяльнісний, системний і партнерський підходи створюють підґрунтя для розгляду освітніх явищ у взаємозв'язку їх педагогічних, соціальних, культурних та організаційних чинників. Для підготовки доктора філософії такий ракурс є продуктивним, оскільки спонукає до багатоаспектного аналізу дослідницької проблеми та критичного зіставлення можливих способів її розв'язання.

Структура освітньої складової обсягом 48 кредитів ЄКТС охоплює загальнонаукову і спеціальну підготовку, науково-педагогічну практику та вибіркові компоненти. На обов'язкову частину відведено 36 кредитів, на вибіркову — 12 кредитів, що становить 25 % загального обсягу освітньої складової. Кожний із двох циклів обов'язкових дисциплін має обсяг 15 кредитів, практика — 6 кредитів. Така побудова передбачає можливості для поєднання спільної методологічної основи підготовки з індивідуальним поглибленням знань відповідно до дослідницької тематики та перспектив професійної діяльності аспіранта.

Сильною стороною програми є окреме представлення академічної української та іноземної мов у професійній діяльності й дослідженнях. Їх вивчення у взаємозв'язку з наукометрією та науково-організаційною діяльністю створює можливості для розвитку академічного письма, наукової аргументації, публічного представлення результатів і професійної комунікації. Для становлення дослідника важливою є здатність пояснювати логіку власного наукового пошуку, брати участь у фаховій дискусії та враховувати обґрунтовані критичні зауваження.

Зміст спеціальної підготовки вирізняється поєднанням проблем педагогічної науки з питаннями професійної діяльності викладача, освітніх інновацій і дослідження педагогічних систем. Компоненти СП 02 «Професійно-педагогічна діяльність та майстерність викладача» і СП 03 «Інноваційні педагогічні технології у вищій школі з методикою викладання» мають потенціал для розвитку готовності аспіранта до свідомого вибору педагогічних технологій, організації взаємодії зі здобувачами та оцінювання власної викладацької діяльності. Їх поєднання з науково-педагогічною практикою дає змогу наближати освітню підготовку до реальних професійних завдань.

Доцільним є включення до обов'язкової частини компонента СП 05 «Теорія та методологія підготовки дисертаційного дослідження». Разом із дисципліною з методів планування й обробки результатів наукових досліджень він створює змістову основу для обґрунтування проблеми, побудови дослідницької програми, добору методів і критичного аналізу отриманих даних. Компонент СП 04 «Освітня політика та дослідження педагогічних систем і процесів» розширює можливості осмислення досліджуваних явищ у контексті освітніх змін і потреб суспільства.

Система програмних результатів навчання охоплює розв'язання наукових та інноваційних завдань, проєктну діяльність, проведення теоретичних і експериментальних досліджень, використання інформаційних ресурсів, аналіз тенденцій розвитку освіти та розроблення концептуальних моделей освітніх систем. Позитивно оцінюється відображення у ПРН 3 вимог перевіряти наукові гіпотези й обґрунтовувати висновки доказовими даними. Водночас закріплення професійної етики й академічної доброчесності у компетентностях та результатах навчання задає ціннісні орієнтири для проведення й оприлюднення досліджень.

Особливого значення для якості підготовки набуває передбачена програмою орієнтація на самовдосконалення, саморозвиток, лідерську позицію та творчу міжособистісну взаємодію. Індивідуальний план наукової роботи, консультаційна взаємодія з науковим керівником, участь у наукових заходах і підготовка публікацій можуть становити взаємопов'язані умови розвитку професійної суб'єктності здобувача. Їх результативність залежить, зокрема, від поступового розширення самостійності аспіранта у визначенні завдань, ухваленні дослідницьких рішень та оцінюванні власного поступу.

Перспективним напрямом удосконалення програми є виразніше відображення рефлексивного виміру професійної підготовки в очікуваних результатах навчання. Доцільно конкретизувати здатність здобувача аналізувати підстави власних наукових і педагогічних рішень, оцінювати їх результативність, виявляти професійні труднощі та визначати способи їх подолання. Це посилить узгодженість між заявленою в характеристиці програми орієнтацією на саморозвиток і результатами, які мають бути продемонстровані під час навчання та практики.

Рекомендується також поглибити контекстний характер практичної підготовки через послідовне використання професійних ситуацій, дослідницьких кейсів, моделювання занять та аналізу педагогічної взаємодії. У межах СП 02, СП 03 і практики доцільно передбачити комплексне завдання, що поєднуватиме розроблення фрагмента освітнього компонента, обґрунтування вибору технологій, проведення заняття та рефлексивний аналіз його результатів. Таке завдання дасть можливість оцінювати інтегровану готовність до викладання та застосування наукових знань у професійній діяльності.

Окремої уваги заслуговує узгодження індивідуального навчального плану з етапами дисертаційного дослідження. Доцільно конкретизувати очікувані дослідницькі результати виконання завдань освітніх компонентів: аналітичний огляд, обґрунтування методологічного підходу, розроблення інструментарію, аналіз емпіричних матеріалів або підготовку наукового тексту. Їх добір має враховувати характер дослідження, а критерії оцінювання — самостійність, аргументованість, методологічну коректність та здатність до критичного перегляду власних рішень.

Висловлені рекомендації спрямовані на посилення взаємозв'язку дослідницької, викладацької та особистісно-професійної підготовки. Загалом програма має змістовний потенціал для формування самостійного дослідника, здатного до інноваційної педагогічної діяльності, академічної комунікації та безперервного професійного розвитку. Освітньо-наукова програма «Освітні, педагогічні науки» за спеціальністю А1 Освітні науки третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, редакція 2025 року, заслуговує на позитивну оцінку та може бути рекомендована до реалізації в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова з урахуванням висловлених рекомендацій.

РЕЦЕНЗЕНТ:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри освітології та
психолого-педагогічних наук
Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

 Вікторія ЖЕЛАНОВА

Підпис Вікторії ЖЕЛАНОВОЇ засвідчую
Декан Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету
Імені Бориса Грінченка

 Ольга КОТЕНКО